

Bandhauer, Petra. Nábožensko-pedagogický systém Marie Montessori v ekumenické katechezi. Praha, 2018.

opponentský posudek disertační práce předložené na ETF UK v září 2018

Autorka svou disertaci věnovala náboženské výchově, resp. nábožensko-pedagogickému systému Marie Montessori, jeho rozvinutí, kritice, ohlasu v katechetické praxi křesťanských církví a možnostem jejího využití.

Práce má sedm kapitol, 229 stran samotného textu; dále seznam literatury a dvě obsáhlé přílohy.

Studii uvádí otázka: Proč se dnes zabývat pedagogickým přístupem Marie Montessori? Následují principy alternativní pedagogiky. Předložená tvrzení by bylo bývalo možná dobré doložit odkazem na nějakou soudobou práci z náboženské pedagogiky, byť výčet nerozporuji; či se vůbec obsáhleji zamyslet nad termínem alternativa v náboženské pedagogice.

Následuje pokus o srovnání dvou pedagogických konceptů: J. A. Komenského a Marie Montessori, který je zdůvodněn tím, že oba vytvořili do značné míry ucelené systémy a zejména ozvučností Komenského v českém prostředí. Zprvu jsem měl nad touto komparací rozpaky, leč jsem sám na internetu našel jakýsi popularizační článek, pro jehož autorku představují oba porovnávání jakési symboly dvou přístupů,¹ takže mi nakonec skutečně nepřijde zbytečné vnést zde trochu osvěty. Autorka ovšem naráží částečně na problém, co a jak, resp. na jaké úrovni porovnávat. U Komenského chybí na rozdíl od díla Marie Montessori alespoň vzhled do další odborné recepce a způsobů porozumění jeho dílu. Kapitolkou uzavírá upozornění na pozoruhodný historický záznam reflexe obou pedagogů z pera R. A. B. Oosrerhuia. Zdá se mi, že i vzhledem k umístění této kapitoly v práci, chtěla autorka s její pomocí vůbec ospravedlnit svou volbu tématu, což mi přijde zbytečné.

Další stránky jsou věnované představení osobnosti a díla Marie Montessori zejména se zřetelem k jejím náboženským studiím. Zde se díky autorce českému (česky čtoucímu) čtenáři dostává do rukou skutečně materiál nový. Drobný otazník mám nad formulací věty ze strany 50: „Naším přáním je vidět...“ Vhodnější by bylo vyjádřit, že se Petra Bandhauer vědomě opírá o písemné prameny samotné Montessori, nikoli o sdělení z druhé ruky. V závěru mohly být nějak výrazněji odděleny a následně komentovány autorčin soupis principů náboženské pedagogiky Marie Montessori a vyjmenované pilíře H. K. Berga.

V oddíle Recepce, který samozřejmě považuji za přínosný, trochu postrádám zdůvodnění, proč se P. Bandhauer rozhodla soustředit vedle českých zemí na oblast německou. Vedla ji k tomu jistá propojenost obou pedagogik, jazyk, nebo to, že český protestantismus je (či byl) pod vlivem toho německého přece výrazněji? Dost zkrátka přišly principy luterského a reformovaného náboženského vzdělávání a tvrzení ze strany 98 o rezervovanosti českého protestantismu (byť je zřejmě pravdivé) by bylo třeba něčím podložit. Nebo zde autorka vychází z německé protestantské recepce?

Výborné se mi zdá představení obou koncepcí: katecheze Dobrého pastýře a Godly play. Zde je evidentně P. Bandhauer nejvíce doma. Na straně 127 by možná prospěla vysvětlivka termínu teologie dětství a jeho odlišení od dětské teologie² a na straně 147 zdůvodnění výběrů autorit, u kterých je sledována recepce náboženské pedagogiky Marie Montessori.

Zařazení kapitoly o teologické antropologii se nabízelo. Některé pojmy a myšlenky z této části koncepce Marie Montessori byly opakovaně teologu problematizovány a

¹ <http://www.plavacci.com/blog/komensky-nebo-montessori-aneb-co-je-pro-nase-deti-to-nejlepsi/> (stav 26/11/18)

² Pohl-Patalong, Uta. Religionspädagogik – Ansätze für die Praxis. Göttingen; Bristol, Conn.: Vandenhoeck u. Ruprecht, 2013.

vystavovány kritice. Petra Bandhauer je tedy opatřuje podrobnějším vysvětlením, po kterém následuje představení teologické antropologie Wolfharta Pannenberg a Karla Rahnera. Otázkou ovšem je, proč si vybrala právě tyto dva. Tušila zde spojení? Oba autory je zároveň těžké rovnocenně postavit vedle sebe, už díky povaze děl, ze kterých P. Bandhauer vychází. V případě protestantského teologa se jedná o dílo jediné, a tak do textu probleskuje na dvakrát zjednodušený referát o vývoji tohoto dogmatického článku v protestantismu. I zde je asi v pozadí snaha Marii Montessori obhájit, která ústí v přespříliš stručnou (a skeptickou) kapitolku: Akceptovatelná Marie Montessori?

Oddíl V. Praxe považuji za zdařilý, i když původní záměr získat dostatečný průzkumný vzorek nevyšel.

Kapitola závěr je žel opět velmi skromná. Na představení potenciálu konceptů vycházejících z pedagogiky Marie Montessori by se proto měla autorka zaměřit při obhajobě.

Práce je bez výrazných nedostatků. Leč jedno další čtení by ji bývalo prospělo. Ubylo by některých nedostatků. Např. s. 45 „obcestovala“; s. 108 poznámka 335 vypadlé slovo; s. 104 prázdná stránka, s. 114 nadpis. To, že Lutherovy katechismy existují i česky, připsují jen na okraj.

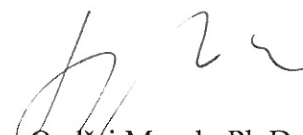
Závěrem. Svůj přístup i své osobní zaujetí prozrazuje Petra Bandhauer už v prvním odstavci na straně 13 citátem z Emila Brunnera, který jakoby ovšem pocházel od samotné Marie Montessori, viz například první větu na straně 69. Práce tedy vyrostla z nadšení pro věc a je opřena o vlastní praxi, jak naznačuje první příloha. Zároveň obsahuje dle mého názoru zdařilé představení náboženské pedagogiky Marie Montessori. Což mi připadá v zemi, kde se pedagogice s Montessori prvky dostává značné pozornosti, jako víc než žádoucí a zároveň skýtající i případný potenciál.

Trochu problém vidím v pojmenování disertační práce P. Bandhauer. Dozvěděli jsme se v ní o recepci některých nábožensko-pedagogických myšlenek Marie Montessori v pedagogických konceptech římských katolíků, případně o tom, jak se s nimi vyrovnávají němečtí evangelíci, nikoli však o ekumenické katechezi. Myšlena zřejmě byla ekumana jako prostor setkávání se římských katolíků a protestantů.

Jako forma obhajoby by práci asi nejvíce slušelo praktické představení konkrétní katechetické hodiny, leč to bude těžko možné. Autorka by tedy měla zdůvodnit některé své volby a koncepční rozhodnutí, jak o nich mluvím výše; doplnit ústně závěr a snad i nabídnout jakýsi svůj pohled na náboženskou pedagogiku a na to, co v ní považuje za běžné a co za alternativní. Osobně v této oblasti nějakou děličí čáru úplně nevidím.

Práci pokládám za přínosnou a rád ji doporučuji k obhajobě.

V Nosislavi 27. listopadu 2018

Ondřej Macek, Ph.D.